

Μια Άλλη Άποψη

Προς μια νέα φιλοσοφική θεώρηση της παγκόσμιας κρίσης

Ευάγγελος Δ. Τόλης*-Αθανάσιος Δ. Τόλης**

Ο τακτικός συνεργάτης της εφημερίδας *Το Βήμα* Κος Μάριος Πλωρίτης σχολιάζοντας¹ το τελευταίο βιβλίο του Γάλλου φιλοσόφου και επιστήμονα Michel Serres ασχολείται με ένα θεμελιώδες πρόβλημα της εποχής μας και με τη λύση του. Το πρόβλημα είναι η αδυσώπητη και αμείλικτη αντιπαλότητα του ανθρώπου προς τη «μητέρα» φύση, μια αντιπαλότητα που έχει οξυνθεί εξαιρετικά κατά τις τελευταίες λίγες δεκαετίες, και ως ενδεχόμενη λύση του προβλήματος προτείνεται μια εκχειρία ανάμεσά τους με την υπογραφή ενός «φυσικού συμβολαίου» για να πάψει ο άνθρωπος να είναι *μητροκτόνος*, αφού αυτή του η μητροκτονία δεν είναι «μόνον έγκλημα βαρύτατο, αλλά *αυτοκτονία*».

Κατά τη γνώμη μας μπορεί να υπάρξει και μια άλλη άποψη² για το πρόβλημα, η οποία οδηγεί σε μια άλλη λύση του. Αυτή η άλλη άποψη εξάγεται αβίαστα, όταν και αν ως βάση για την ανάλυση και τον προσδιορισμό της σημερινής εποχής δεν παρθούν αυτά που παίρνονται συνήθως (οι σκέψεις του Serres μπορούν να χαρακτηρισθούν ως απόλυτα αντιπροσωπευτικές και τυπικές του όλου προβληματισμού τόσο από τη σύγχρονη διάνοηση όσο και από τον απλό άνθρωπο), αλλά το εξής απλό και αναμφισβήτητο γεγονός: Ότι σήμερα η ανθρώπινη δράση, οι ανθρώπινες ενέργειες (όπως η ικανότητα του ανθρώπου να σκοτώνει τον συνάνθρωπό του, η μετακίνηση του ανθρώπου από ένα τόπο σε άλλο, η γενετική, η πληροφορική, η καταστροφή του περιβάλλοντος, ο

* Δρ. Γεωπόνος

** Δασσοοικονομολόγος

υπερπληθυσμός, ο θερμικός θάνατος κ.λπ.) δεν μεταλλάσσονται από Δύναμη σε Δύναμη, αλλά «εκστοιχειώνονται» από το στοιχείο της Δύναμης και αναστοιχειώνονται σε «Παγκοσμιοδύναμη». Δηλαδή από *Δυνάμεις* (= ανθρώπινες ενέργειες που δεν υπερβαίνουν ούτε καταλύουν τον άνθρωπο και τη φύση ή οι οποίες είναι ενδογαίοπλανητικά δυναμικές ή «τοποδυναμικές» κ.λπ.) μετατρέπονται σε *Παγκοσμιοδυνάμεις* (= αυτοκαταλυτικές του ανθρώπου και καταλυτικές της φύσης, παγκοσμιοδυναμικές ή διαπλανητικές ανθρώπινες ενέργειες). Οι παγκοσμιοδυνάμεις έχουν δικές τους έννοιες (π.χ. τις έννοιες του «εσώχωρου» και του «εξώχωρου» της ανθρώπινης ενέργειας, τις έννοιες του Όλου, του «Ολοτισμού» κ.λπ.)· αναπτύσσουν δικές τους σχέσεις (π.χ. στον νόμο της καθολικότητας και στον νόμο της καθολικοποίησης)· έχουν δικές τους δομές και δομήσεις – τις αποκαλούμενες *παγκοσμιοδομές* (π.χ. την ερευνητική παιδεία και την ερευνητική πληροφόρηση). Έχουν επιπλέον τα δικά τους όρια, προσδιορίζουν τις τομές τους και ανασηματοδοτούν έννοιες προϋπάρχουσες της εμφάνισής τους, όπως είναι οι έννοιες του χώρου, του χρόνου κ.λπ. Οι παγκοσμιοδυνάμεις άρχισαν να διαμορφώνονται σ' ένα ενιαίο σύστημα και να ενεργοποιούνται κατά τις τελευταίες λίγες δεκαετίες. Αυτή η ενεργοποίησή τους σημαίνει ότι η *Ουτογονία* νοούμενη ως φυσική κοσμογονία (ανεξάρτητα αν αυτή εκληφθεί ως δημιουργία ή ως αυτοεξέλιξη, αν αυτή είναι ή δεν είναι τελεολογική κ.λπ.) άρχισε να αντικαθιστάται από την *Οντοπονία* (δηλαδή από την ανθρώπινη κοσμογονία, την οποία ονομάσαμε επίσης «κοσμοπονία»). Η *κοσμοπονία* είναι εντελώς διαφορετική από την κοσμογονία, επειδή: δεν μπορεί να αναπαραχθεί από τη φύση· είναι δημιουργία με αναμφισβήτητη και «δική της» (την ανθρώπινη ψυχονειροφανταστική, ή πιο απλά μυθολογική) τελεολογία και τελεονομία· και δεν συμπεριλαμβάνει πλέον μια *Οντογνωσία* (= οντογενετική, οντολογική και γνωσιολογική αποκωδικοποίηση του φυσικού κόσμου) αλλά μια *Γνωσιοπονία* (= οντογενετική, οντολογική και γνωσιολογική κωδικοποίηση του ανθρώπινου κόσμου).

Με βάση τώρα την παραπάνω θεωρητική αλλά και πρακτική τοποθέτηση, τα αναφερόμενα στο άρθρο του κ. Πλωρίτη πρέπει να κατανοηθούν ως εξής:

1. Όχι, ο φυσικός κόσμος δεν είναι πλέον «ο κόσμος ο μέγας»· η «ευρύτερος, πελωρή» γη δεν μπορεί πια να παίξει τον ρόλο της «παμμήτορας». Αυτό επειδή η έως και χθες ακόμα σχέση της με ένα από τα δημιουργήματά της, τον άνθρωπο, που ήταν: «αυτόνομη φύση – ετερόνομος άνθρωπος», άρχισε πλέον

να μετατρέπεται σε «αυτόνομος άνθρωπος – ετερόνομη φύση». Ο αναδυόμενος καινούριος ανθρώπινος κόσμος δεν είναι μόνο «έμψυχο ον» (όπως ήταν κατά τους αρχαίους Έλληνες – δες το άρθρο μας στην *Ελληνική Φιλοσοφική Επιθεώρηση*) αλλά και έλλογος, αφού για να μετατραπεί από *ψυχονειροφантаσιακός* (= Ουτοπία για την ανθρώπινη ενέργεια «Δύναμη» για όλες τις «εποχές των Δυνάμεων») σε *πραξιακό* (= Εντοπία για την παγκοσμιοδυναμική ανθρώπινη ενέργεια ή για την παγκοσμιοδυναμική εποχή) θα πρέπει: να ταυτισθούν στο ίδιο (στο ψυχονειροφантаσιακό ή μυθολογικό) επίπεδο η ψυχονειροφантаσιακή σύλληψη με την πραξιακή πραγμάτωση, οπότε η έννοια Ουτοπία εξαφανίζεται και δίνει τη θέση της στην έννοια Εντοπία, πράγμα που σημαίνει ότι το πραξιακό (= επιστήμη + τεχνολογία) θα «φιλοσοφικοποιηθεί» από μία παγκοσμιοδυναμικοποιημένη φιλοσοφία, δηλαδή από την παγκοσμιοδυναμική Λογική· επιπλέον, σε ένα δεύτερο στάδιο, η μυθολογία, η φιλοσοφία και η πραξιολογία θα ενοποιηθούν στο παραπάνω αναφερόμενο επίπεδο, το οποίο θα προκύψει ως κάτι καινούργιο (ως επίπεδο *μέθεξης* της μυθολογίας, της φιλοσοφίας και της πραξιολογίας), υψηλότερα κείμενο από το γενετικό του επίπεδο (το επίπεδο *ένωσης* ή *ταύτισης* της μυθολογίας, της φιλοσοφίας και της πραξιολογίας).

2. Ναι, επιβάλλεται η διάκριση της φιλοσοφίας σε παλαιά και σε νέα. Ως παλαιά όμως (ή ως κλασσική, παραδοσιακή, ως φιλοσοφία της φύσης ή *φιλοσοφία των Δυνάμεων*) πρέπει να εκληφθεί όλη η μέχρι σήμερα φιλοσοφία. Δηλαδή η φιλοσοφία που έβαλε τάξη στον χαώδη φυσικό κόσμο, που εκλογίκευσε τη φύση διαμέσου της φυσικής λογικής που έγινε και δική της λογική. Ως νέα (ή «υπερφιλοσοφία» ή *φιλοσοφία των παγκοσμιοδυνάμεων*) πρέπει να εκληφθεί η φιλοσοφία που εκτέθηκε από εμάς μετά την εμφάνιση των παγκοσμιοδυνάμεων. Πρόκειται για μια φιλοσοφία που μπορεί να βάλει τάξη στον χαώδη πραξιακό (= επιστημονικό και τεχνολογικό) κόσμο, που μπορεί να εκλογικεύσει το παγκοσμιοδυναμικό «πραχθέν» και το παγκοσμιοδυναμικό «πρακτέο» αποκαλύπτοντας τη λογική της παγκοσμιοδυναμικής πραξιολογίας, και που οδηγεί προς την υπέρβαση του φυσικού γίνεσθαι από το ανθρώπινο πράττειν και προς την αναγνώριση και αποδοχή της προϋπάρχουσας ψυχονειροφантаσιακής ή μυθολογικής ευταξίας. Αλλά μια τέτοια υπέρβαση θα έχει ως αποτέλεσμα την εξαφάνιση του ψυχονειροφантаσιακού χάους, αφού η νέα πραγματικότητα θα είναι αυτό το χάος («χάος των Δυνάμεων») παγκοσμιοδυναμικά εκλογικευμένο.

3. Ναι, πρέπει «να υπάρξει πολιτική εξουσία που να εκτείνεται

σε όλες τις χώρες, να έχει τη μέριμνα για την ευημερία όλων των λαών, να είναι υπεύθυνη προς ολόκληρη την ανθρωπότητα»³. Τούτη η «παγκοσμιοκυβέρνηση» είναι μία από τις παγκοσμιοδυναμικές δομές ή απλά *παγκοσμιοδομές* (= πρακτικές εφαρμογές της παγκοσμιοδυναμικής μας θεωρίας), οι οποίες αποκλείεται να μην έρθουν – θα έρθουν νομοτελειακά. Η δημιουργία αυτής της παγκοσμιοδομής απέτυχε μέχρι σήμερα, επειδή (σύμφωνα με την παγκοσμιοδυναμική μας θεωρία): η Κοινωνία των Εθνών και οι Αμφικτυονίες ήταν «παγκοσμιοδυναμικές εκφράσεις (παγκοσμιοδομές) χωρίς παγκοσμιοδυναμική υπόσταση, σε μη παγκοσμιοδυναμική εποχή», ενώ ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών είναι «παγκοσμιοδυναμική έκφραση (παγκοσμιοδομή) χωρίς παγκοσμιοδυναμική υπόσταση, σε παγκοσμιοδυναμική εποχή»⁴. Με άλλα λόγια η ΚΤΕ και οι Αμφικτυονίες ήταν Ουτοπίες, επειδή ιδρύθηκαν και ενεργοποιήθηκαν στην εποχή των Δυνάμεων, δηλαδή σε εποχή που η ουτοπία δεν είχε αναστοιχειωθεί σε Παγκοσμιοδύναμη: της ήταν αδύνατο να επιβιώσει, αφού ήταν αδύνατο να πραξιοποιηθεί ως ανεκλογίκευτη ψυχονειροφαντασική σύλληψη. Μπορεί να ειπωθεί ότι ο ΟΗΕ είναι: αφενός Εντοπία – επειδή προϋπήρχε της ίδρυσής του μία, τουλάχιστον, παγκοσμιοδύναμη: αφετέρου Ουτοπία – επειδή η θεωρία των παγκοσμιοδυνάμεων, δηλαδή η συνειδητοποίησή τους, έγινε μετά την ίδρυσή του: αφενός ψευδόμορφη Ουτοπία – επειδή η προϋπάρχουσα της ίδρυσής του παγκοσμιοδύναμη από μόνη της (ως συσσωρευμένη ισχύς) και μόνη της (απλαισίσωτη από άλλες παγκοσμιοδυνάμεις) υπαιτισσόταν αλλά δεν επέβαλλε την Εντοπία: αφετέρου «δυνάμει Εντοπία» – επειδή η διάσπαση του ατόμου ως παγκοσμιοδύναμη δεν χρειάζεται παγκοσμιοδυναμική πλαισίωση, αφού ως *αρνητική μη αναστρέψιμη παγκοσμιοδύναμη*, ως ατομική βόμβα, της αποκλείεται εντελώς να μετατραπεί σε *ενέργεια Εντοπία*, σε πυρηνικό ολοκαύτωμα. Πρόκειται για μία ουτοπία που θα αναστοιχειωθεί νομοτελειακά σε εντοπία, επειδή προχωρά η ολοκλήρωση της παγκοσμιοδυναμικής εποχής, και σε μια τέτοια εποχή η πολιτική αποκλείεται να είναι κάτι άλλο εκτός από παγκοσμιοδομή και παγκοσμιοδομική.

4. Ναι, η παιδεία είναι πράγματι σήμερα «η αρχή στην πάσα συμφορά» και «έχει καταντήσει μια “δημόσια”...»⁵. Αυτοί οι χαρακτηρισμοί και πλήθος άλλων παρόμοιων που προσυπογράφονται από ασχολούμενους με αυτό το θέμα και που προέρχονται από τη *σύγκριση της ελληνικής παιδείας προς την παιδεία των αναπτυσσόμενων χωρών*, δεν είναι χαρακτηρισμοί μόνο της ελληνικής παιδείας. Χαρακτηρίζουν την παιδεία όλων των υπανάπτου-

κτων και αναπτυσσόμενων χωρών κατά τη σύγκρισή της προς την παιδεία των αναπτυγμένων χωρών· αυτό μαρτυρά το τεράστιο πλήθος των σχετικών δημοσιεύσεων όχι μόνο στις ενδιαφερόμενες υπανάπτυκτες και αναπτυσσόμενες χώρες αλλά και στις αναπτυγμένες, γιατί και αυτές ενδιαφέρονται. Μια τέτοια, όμως, σύγκριση είναι εντελώς παραπλανητική και αδικαίωτη, γι' αυτό και λέμε «όχι» σ' αυτή τη σύγκριση. Σημαντικό για τη σημερινή εποχή είναι η *σύγκριση της παιδείας των αναπτυγμένων χωρών προς την παγκοσμιοδυναμική παιδεία*. Δηλαδή η σύγκριση της παιδείας της «εποχής των Δυνάμεων» (η οποία σε ανώτατη μορφή εκφράζεται από την παιδεία των αναπτυγμένων χωρών) προς την παιδεία της «εποχής των Παγκοσμιοδυνάμεων», δηλαδή προς την παιδεία η οποία αιτείται και αιτιολογείται από την ανατέλλουσα παγκοσμιοδυναμική εποχή· μια τέτοια παιδεία έχουμε περιγράψει με το όνομα «*ερευνητική παιδεία*» (και ερευνητική πληροφόρηση)⁶. Αυτή η σύγκριση, η οποία έχει γίνει ήδη από εμάς⁷, καταλήγει στο ίδιο συμπέρασμα με τον κ. Πλωρίτη: η σημερινή παγκόσμια παιδεία είναι αναντίρρητα «η αρχή στην πάσα συμφορά» και «έχει καταντήσει μια "δημόσια"...». Με βάση την παγκοσμιοδυναμική θεωρία αποδεικνύεται, ότι αυτή η παιδεία είναι έτσι, επειδή υπακούει στον παγκοσμιοδυναμικό νόμο του επιμερισμού και της μερικοποίησης, ο οποίος χαρακτηρίζει ολόκληρη την εποχή των Δυνάμεων, γι' αυτό και συντηρεί και αναπαράγει γαιοπλανητικά (επειδή αν και δεν είναι παγκοσμιοδύναμη, ενεργεί παγκοσμιοδυναμικά) όλα τα μέχρι σήμερα διαχρονικά προβλήματα της ανθρωπότητας, προσθέτει μάλιστα συνεχώς και νέα, που είναι και αυτά πανχωρικά και πανχρονικά. Αυτή η συντήρηση και η αναπαραγωγή θα τελειώσει, όταν η παιδεία αναστοιχειωθεί και από Δύναμη μετατραπεί σε Παγκοσμιοδύναμη, σε παγκοσμιοδομή.

5. Ναι, τα σημερινά προβλήματα της ανθρωπότητας είναι μητροκτόνα και αυτή η μητροκτονία είναι αυτοκτονία. Αλλά η μητροκτονία μπορεί να μην είναι και αυτοκτονία· και θα αποκλειστεί η αυτοκτονία, εάν αποκλειστεί η μητροκτονία. Πριν εξηγηθούν τα παραπάνω, πρέπει να διευκρινισθεί ότι τα σημερινά προβλήματα της ανθρωπότητας είναι μητροκτόνα και αυτοχειριακά όχι επειδή είναι καινούργια. Πρόκειται για παλιά, γνωστά προβλήματα του ανθρώπου, τα οποία από παγκόσμια μετατρέπηκαν σε παγκοσμιοδυναμικά (π.χ. οι καταστροφές στη φύση υπήρχαν πάντοτε, η καταστροφή όμως της φύσης παρουσιάστηκε τώρα). Έπειτα, η μητροκτονία θα είναι αναμφισβήτητη και αυτοκτονία για τον άνθρωπο, μέχρι το χρονοσημείο που αυτός θα συμπλη-

ρώσει ή/και αναπληρώσει τον γαιοπλανητικό του ομφάλιο λώρο με *εξωγαιοπλανητικό ή διαπλανητικό* επειδή ακριβώς υπάρχει (θεωρητικά για την ώρα) αυτή η λύση, η μητροκτονία δεν είναι και αυτοκτονία. Έως ότου υπάρξει αυτή η λύση πρακτικά, η μητροκτονία μπορεί να καταστεί αναπότρεπτη αυτοκτονία, στην περίπτωση που κάποια ανθρώπινη ενέργεια αναστοιχειωθεί από Δύναμη σε *αρνητική μη αναστρέψιμη και αυτόματα ενεργητική* Παγκοσμιοδύναμη, δηλαδή στην περίπτωση που δεν θα καταστεί αναστρέψιμη και δεν παραχωρηθεί το απαιτούμενο χρονοδιάστημα για παρεμβολή ανθρώπινης θετικοποιητικής επενέργειας. Ειδικότερα για σήμερα, η μητροκτονία είναι *πιθανολογούμενη* αυτοκτονία, επειδή έχουμε περιπτώσεις μη αναστρέψιμων αρνητικών παγκοσμιοδυνάμεων (δες το παράδειγμα της ατομικής βόμβας στην παράγραφο 3), στις οποίες άλλο είναι το *χρονοσημείο εμφάνισής* τους και άλλο το *χρονοσημείο ενεργοποίησής* τους, δηλαδή για την ενεργοποίησή τους απαιτείται «επί τούτου» ανθρώπινη βούληση· και έχουμε περιπτώσεις *αναστρέψιμων αρνητικών* παγκοσμιοδυνάμεων (π.χ. οικολογική καταστροφή), των οποίων η βραδεία ολοκλήρωση δίνει στον βουλόμενο (αν και όταν υπάρξει τέτοιος) τον απαιτούμενο χρόνο για την ανάσχεση και τη θετικοποίησή τους. Τέλος θα αποκλειστεί η αυτοκτονία εάν αποκλειστεί η μητροκτονία, γιατί εκτός από την περίπτωση της αυτόματα ενεργοποιούμενης αρνητικής παγκοσμιοδυνάμης όλες οι άλλες περιπτώσεις είναι ελέγξιμες και θα μπορέσουν να ελεγχθούν. Τούτο επειδή η επίλυση του προβλήματος της εκούσιας αρνητικότητας της παγκοσμιοδυναμικοποίησης της ανθρώπινης ενέργειας είναι η ίδια με αυτήν της ακούσιας παγκοσμιοδυναμικής αρνητικότητας.

Το γενικό λοιπόν συμπέρασμα της όλης παγκοσμιοδυναμικής τοποθέτησής μας είναι ότι: ακριβώς το αίτιο που παγκοσμιοδυναμικοποιεί τα προβλήματα σήμερα, είναι αυτό που δίνει ταυτόχρονα και τη λύση τους, επειδή παγκοσμιοδυναμικοποιεί τη λύση – ισοστοιχίζει τη λύση προς το πρόβλημα. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι η ανθρώπινη ενέργεια θα πρέπει να μετατραπεί από ενέργεια-Δύναμη σε ενέργεια-Παγκοσμιοδύναμη, γιατί ο άνθρωπος δεν βρίσκεται πλέον στην εποχή των Δυνάμεων, αλλά εισήλθε στην εποχή των Παγκοσμιοδυνάμεων. Τούτο πάλι σημαίνει πρακτικά, ότι ο άνθρωπος θα πρέπει να προχωρήσει συνειδητά στη δημιουργία παγκοσμιοδομών, αφού *έτσι κι αλλιώς* οι δομές που δημιουργούνται είναι παγκοσμιοδυναμικές ή τείνουν προς τέτοιες.

Οι οποιεσδήποτε άλλες προσεγγίσεις, μέσα στις οποίες συγ-

καταλέγεται και το «φυσικό συμβόλαιο» του Michel Serres, δεν έχουν κανένα λόγο ύπαρξης ως λύσεις επειδή είναι κενολόγες, δηλαδή δεν έχουν αντικείμενο και δεν αναφέρονται στη σημερινή εποχή. Η ύπαρξή τους έχει μόνο το νόημα μιας διερεύνησης του προβλήματος (επειδή ανιχνεύουν τις βασικές παραμέτρους του), μιας ενημέρωσης σχετικά με το πρόβλημα (επειδή βοηθούν στη συνειδητοποίησή του) και ενός προστάδιου της επίλυσής του (επειδή προετοιμάζουν για την αποδοχή της λύσης του, η οποία όμως αποκλείεται να είναι η δική τους λύση).

Σημειώσεις

1. Βλέπε, *Το Βήμα* της 1-6-1990, σελ. Α15.
2. Για πληρέστερη κατανόηση των εδώ εκτιθέμενων εννοιών, βλέπε τα βιβλία των Ευάγγελου Δ. Τόλη και Αθανάσιου Δ. Τόλη, που φέρουν το γενικό τίτλο, *Παγκοσμιοδυναμική: Βιβλίο Α', Εισαγωγή εις την Παγκοσμιοδυναμικήν*, Δωδώνη, 1972. Βιβλίο Δ', *Τέσσερα δισεκατομμύρια διάττοντα αστέρια*, Παπαζήσης, 1976. Βιβλίο Ε', *Παγκοσμιοδυναμικοί μετασχηματισμοί*, Θεωρία, 1984. Βλέπε επίσης το άρθρο μας, «Μυθολογία-Φιλοσοφία-Πραξιολογία», *Ελληνική Φιλοσοφική Επιθεώρηση* τόμος 7, τεύχος 19, σελ. 521-45.
3. Άποψη του ακαδημαϊκού Κ.Ι. Δεσποτόπουλου, που αναφέρεται στο άρθρο του Μάριου Πλωρίτη «Περί ομηρίας», Βλέπε *Το Βήμα* της 22-6-1990, σελ. Α13, και τα βιβλία του Κ.Ι. Δεσποτόπουλου που σημειώνονται σ' αυτό το άρθρο.
4. Βλέπε το βιβλίο μας, *Παγκοσμιοδυναμική*, βιβλίο Α', σελ. 45 και 227-231.
5. Οι χαρακτηρισμοί ανήκουν στον Μάριο Πλωρίτη (βλέπε, *Το Βήμα* της 15-6-1990, σελ Α15) και αναφέρονται στην ελληνική παιδεία. Αποδίδουν όμως με ακρίβεια και τη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στην παιδεία αφενός των υπανάπτυκτων και αναπτυσσόμενων, αφετέρου των αναπτυγμένων χωρών.
6. Ερευνητική παιδεία είναι η παιδεία της αποκάλυψης του «άγνωστου», η οποία καθιστά την έρευνα πράξη και την πράξη έρευνα. Το «άγνωστο» είναι στοιχείο παγκοσμιοδυναμικό, επειδή αποτελεί το ατελείωτα ζητούμενο της αποδόμησης (= γνώσης) του υπαρκτού και το ατελείωτα αιτούμενο της δόμησης (= γνώσης) του ψυχονειροφантаστικού· το «άγνωστο» εκφράζει τον πολυεπίπεδο χαρακτήρα της αναφοράς μας στο κριτήριο αλήθειας της γνώσης και την ταύτιση του απειροελάχιστου με το απειρομέγιστο.
7. Βλέπε, *Παγκοσμιοδυναμική*, βιβλίο Ε', σελ. 61-85.

